

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પૃથ્વી નાથ રામ

વિરુદ્ધ

ઝારખંડ રાજ્ય અને અન્ય

૨૪ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિઓ અર્જજીત પસાયત અને ડી. એમ. ધર્માધિકારી]

અદાલતોની અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧:

કલમ ૧૧ અને ૧૫-તિરસ્કાર અધિકારક્ષેત્ર-ઉચ્ચ ન્યાયાલયના આદેશનું પાલન ન કરવું-તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે પીડિત પક્ષ દ્વારા અરજી દાખલ કરવી-આદેશની ચોકસાઈની તપાસ કરતી અને તિરસ્કાર માટે કાર્યવાહી કરવાનો ઈનકાર કરતી અદાલત-એવું માનવામાં આવે છે કે, તિરસ્કાર અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અદાલત જે આદેશનું પાલન ન કરવાનો આરોપ છે તેનાથી આગળ વધી શકતી નથી-તે આદેશની શુદ્ધતા અથવા અન્યથા

પરીક્ષણ કરી શકતી નથી-ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦-કલમ ૨૧૫-પ્રથા અને પ્રક્રિયા.

વડી અદાલતના આદેશનું પાલન ન કરવા બદલ અવમાનની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજીમાં, એક જ ન્યાયાધીશે ઉપરોક્ત આદેશની ચોકસાઈની તપાસ કરવા માટે આગળ વધ્યા હતા અને જણાવ્યું હતું કે તેમાં આપવામાં આવેલા નિર્દેશો આપી શકાયા ન હોત અને તેથી, તિરસ્કાર માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવાનો કોઈ અવકાશ નથી. અસંતુષ્ટ, અરજદારે હાલની અપીલ દાખલ કરી.

અપીલને મંજૂરી આપવી અને આ બાબતને વડી અદાલત, અદાલતમાં પરત મોકલવી.

ઠેરવ્યું: ૧.૧. તિરસ્કાર માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટ મુખ્યત્વે આ પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત છે કે શું અગાઉના નિર્ણય કે જેને તેની અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ છે તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં અને જે પક્ષે ચુકાદા અથવા આદેશમાં નિર્દેશોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતા કરી હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તેનું વર્તન વિવાદાસ્પદ છે કે કેમ. અદાલતને અગાઉના નિર્ણયની ચોકસાઈની તપાસ કરવાની અને અગાઉના નિર્ણયમાં જે લેવામાં આવ્યો હતો તેનાથી અલગ અભિપ્રાય લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં. કોર્ટ આદેશની

બહાર જઈ શકતી નથી, જેનું પાલન ન કરવાનો આરોપ છે. તે ઓર્ડરની ચોકસાઈ અથવા અન્યથા ચકાસી શકતું નથી અથવા વધારાની નિર્દેશ આપી શકતું નથી અથવા કોઈપણ નિર્દેશ કાઢી શકતું નથી. તે તિસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે સમીક્ષા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે. તે જ અસ્વીકાર્ય અને અસમર્થનીય હશે. [૭૪૨-**G-H**; ૭૪૩-**A-C**; ૭૪૪-**C-D**]

કે.જી. ડેરાસારી અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ અન્ય, [૨૦૦૧] ૧૦ એસસીસી ૪૯૬ અને મોહમ્મદ ઈકબાલ ખાંડે વિ. અબ્દુલ માજિદ રાથર, એઆઈઆર (૧૯૯૪) એસસી ૨૨૫૨ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ટી. આર. ધનંજય વિ. જે. વાસુદેવન, [૧૯૯૫] ૫ એસસીસી ૬૧૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

નિયાઝ મોહમ્મદ અને અન્યો વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્યો, [૧૯૯૪] ૬ કલમ ૩૫૨, લાગુ પડતી નથી.

૧.૨. જો કોઈ સંબંધિત પક્ષ આદેશથી વ્યથિત હોય, જે તેના મતે ખોટો અથવા નિયમોની વિરુદ્ધ છે, અથવા તેનો અમલ ન તો વ્યવહાર છે અને ન તો શક્ય છે, તો તેણે હંમેશા તે અદાલતનો સંપર્ક કરવો જોઈએ કે જેણે આદેશ પસાર

કચો હોય અથવા અપીલ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તે જ સમયે, આપેલ કેસમાં, જો આખરે વચગાળાનો આદેશ ખાલી કરવામાં આવે અથવા મુખ્ય કાર્યવાહીમાં રાહત કોઈ પક્ષને આપવામાં ન આવે, તો પણ તેને અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ વચગાળાના આદેશની અવગણના માટેના આધાર તરીકે લઈ શકાતો નથી. [જજ-એ-બી, ઇ-એફ]

દીવાની અપીલીય હકૂમત: દીવાની અપીલ નંબર ૫૦૨૪/૨૦૦૦.

એમ. જે. સી. નંબર ૨૬૨/૧૯૯૯ માં પટણા વડી અદાલતના ૦૭. ૦૩. ૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

આઈ. એ. નંબર ૧૦-૧૧/૨૦૦૪

અપીલકર્તા વતી રાજુ રામચંદ્રન, ઝૈંકી અહેમદ ખાન અને ઇરશાદ અહેમદ.

સામાવાળા માટે બી. બી. સિંહ.

ઝારખંડ રાજ્ય માટે અનિલ કુમાર ઝા.

સામાવાળા માટે લક્ષ્મી રમણ સિંહ.

બી. પી. એસ. સી. માટે અનુરાગ શર્મા અને નવીન પ્રકાશ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તી અરિજીત પસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તાએ ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ (ટૂંકમાં 'બંધારણ') ની કલમ ૨૧૫ સાથે વાંચેલા અદાલતની અવમાનના અધિનિયમ, ૧૯૭૧ (ટૂંકમાં 'અધિનિયમ') ની કલમ ૧૧ અને ૧૫ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. આવી અરજીનો પાયો ૧૯૯૮ ના સી. ડબલ્યુ. જે. સી. ૧૧૨૦ માં પટણા વડી અદાલતના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ૩૦. ૦૩. ૧૯૯૯ ના આદેશ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશોનું પાલન ન કરવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

ઉપરોક્ત વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે, તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવાની અરજી પર સુનાવણી કરતી વખતે, આક્ષેપિત ચુકાદો પસાર કર્યો છે કે તિરસ્કાર માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવી યોગ્ય રહેશે નહીં. જોકે

વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે નોંધ્યું હતું કે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે વિચારણાનો અવકાશ એ પ્રશ્ન સુધી મર્યાદિત હતો કે શું આદેશનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં, તેમ છતાં આદેશની ચોકસાઈની તપાસ કરવા માટે આગળ વધ્યા અને પક્ષોને તેમને સંતોષવા માટે બોલાવ્યા કે ૩૦. ૩. ૧૯૯૯ ના આદેશમાં સમાવિષ્ટ પ્રકારની નિર્દેશ જારી કરી શકાય છે. ઊંડાણપૂર્વકના વિશ્લેષણ પછી, તેમણે એવું માન્યું કે નિર્દેશો આપી શકાયા ન હોત અને તેથી તિરસ્કાર માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવાનો કોઈ અવકાશ નથી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે તિરસ્કાર માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે કાયદાના સાચા પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખ્યા નથી. સારમાં તેઓ અન્ય વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર ચુકાદામાં બેઠા છે. જે આદેશનો અમલ ન કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી રહી હતી તે માન્ય છે કે નહીં તેની તપાસ કરવા માટે તિરસ્કારની કાર્યવાહીમાં તે રજુ થયેલ નહોતું. તે વિચારણાના અવકાશની બહાર છે.

જવાબમાં, રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આવી બાબતોમાં લાગુ કરી શકાય તેવી કોઈ સીધી જાકીટ ફોર્મ્યુલા હોઈ શકે નહીં. જો આદેશ

અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ ન હતો, તો ચોક્કસપણે તે આદેશ કાયદેસર હતો કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેવા માટે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવાની અરજી સાથે કામ કરતા વિદ્વાન સિંગલ જજ માટે માન્ય હતો. તિરસ્કાર માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, કોર્ટ ખરેખર આ પ્રશ્નથી ચિંતિત છે કે શું અગાઉના નિર્ણય કે જેને તેની અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ છે તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું કે નહીં.

અદાલતને અગાઉના નિર્ણયની ચોકસાઈની તપાસ કરવાની અને અગાઉના નિર્ણયમાં જે લેવામાં આવ્યો હતો તેનાથી અલગ અભિપ્રાય લેવાની મંજૂરી નહીં હોય. કે. જી. ડેરાસરી અને અન્ય વી. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા એન્ડ અનર્સ (૨૦૦૧ (૧૦) એસસીસી ૪૯૬) માં પણ આવો જ મત લેવામાં આવ્યો હતો. તિરસ્કારના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અદાલત મુખ્યત્વે પક્ષકારના અસંસ્કારી વર્તનના પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત છે, જેના પર ચુકાદા અથવા આદેશના નિર્દેશોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ હોવાનો આરોપ છે. જો આદેશમાં કોઈ અસ્પષ્ટતા અથવા અનિશ્ચિતતા ન હોય, તો તે સંબંધિત પક્ષનું કામ છે કે તે ઉચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરે જો તેમના મતે તે કાયદેસર રીતે માન્ય ન હોય. આ પ્રકારનો પ્રશ્ન ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ ઉઠાવવો જરૂરી છે. તિરસ્કાર અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અદાલત ચુકાદો અથવા આદેશ પસાર કરતી અદાલત દ્વારા વ્યવહાર ન કરવામાં આવે તેવી રીતે મૂળ કાર્યવાહી નક્કી કરવાની સત્તા પોતાના પર લઈ શકતી નથી. બિહાર રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે નિયાઝ મોહમ્મદ અને અન્યો વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્યો (૧૯૯૪ (૬) એસ. સી. સી. ૩૫૨)

માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચના નિર્ણય પર મજબૂત નિર્ભરતા મૂકી હોવા છતાં, અમે શોધી કાઢીએ છીએ કે તે વર્તમાન કેસની હકીકતો પર કોઈ લાગુ પડતી નથી. તે કિસ્સામાં આદેશનું પાલન કરવાની અશક્યતા અંગે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો. જો રાજ્યનું આ વલણ હોત, તો તે ઓછામાં ઓછું ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ ચુકાદાની ચોકસાઈ પર હુમલો કરી શક્યું હોત. રાજ્યએ આ અદાલત સમક્ષ તદ્દન વિપરીત વલણ અપનાવ્યું હતું. એક એ હતું કે ખાસ કરીને કંઈપણ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ દિશા નહોતી અને બીજું, જે કરવું જરૂરી હતું તે કરવામાં આવ્યું છે. જો જે કરવાનું હતું તે કરવામાં આવ્યું હોય, તો તે ચોક્કસપણે કહી શકાતું નથી કે આદેશોનું પાલન કરવું અશક્ય હતું. કોઈ પણ સંજોગોમાં, વડી અદાલત એવું તારણ નોંધ્યું નથી કે અગાઉ આપેલા નિર્દેશને અમલમાં મૂકવો અશક્ય હતો અથવા આપેલા નિર્દેશનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે.

નિર્દેશને અમલમાં મૂકવાની અશક્યતાના પ્રશ્ન પર, ટી. આર. ધનંજય વિરુદ્ધ જે. વાસુદેવન (૧૯૯૫ (૫) એસસીસી ૬૧૯) માં વ્યક્ત કરેલા મંતવ્યોની નોંધ લેવાની જરૂર છે. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે દાવાની સાથે સાથે ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હોય અને તેને અંતિમતા પ્રાપ્ત થઈ હોય, ત્યારે તે સામાવાળા માટે આદેશો નું પાલન કરવા અને પરિણામ મેળવવા માટે નિયમોની આસપાસ ફરવા, કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને અવગણવા માટે

કાનૂની બહાનાને કાયદેસર બનાવવા માટે તેની અસરને નાબુદ કરવા માટે ખુલ્લું નથી.

મોહમ્મદ ઈકબાલ ખાંડે વિરુદ્ધ અબ્દુલ માજિદ રાથર (એ. આઈ. આર. ૧૯૯૪ એસ. સી. ૨૨૫૨) માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો કોઈ પક્ષ આદેશથી વ્યથિત હોય, તો તેણે અપીલની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લેવા જોઈએ અને આદેશની અવગણના ન કરી શકે અને જ્યારે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે ત્યારે અમલીકરણની મુશ્કેલીઓ વિશે દલીલ કરવી જોઈએ.

જો કોઈ સંબંધિત પક્ષ એવા આદેશથી વ્યથિત હોય કે જે તેના મતે ખોટો અથવા નિયમોની વિરુદ્ધ છે અથવા તેનો અમલ ન તો વ્યવહાર છે અને ન તો શક્ય છે, તો તેણે હંમેશા તે અદાલતનો સંપર્ક કરવો જોઈએ કે જેણે આદેશ પસાર કર્યો હોય અથવા અપીલ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. તિરસ્કારની કાર્યવાહીમાં આદેશ યોગ્ય છે કે અયોગ્ય તે પ્રશ્ન ઉઠાવી શકાય નહીં. સાચો કે ખોટો, આદેશનું પાલન કરવું પડશે. અદાલતના આદેશનું ઉલ્લંઘન પક્ષને તિરસ્કાર માટે જવાબદાર બનાવશે. તિરસ્કાર માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે કોર્ટ આદેશની બહાર જઈ શકતી નથી, જેનું પાલન ન કરવાનો આરોપ છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે કહી શકતું નથી કે શું ન કરવું જોઈએ

અથવા શું કરવું જોઈએ. તે ક્રમની બહાર જઈ શકતું નથી. તે ઓર્ડરની ચોકસાઈ અથવા અન્યથા ચકાસી શકતું નથી અથવા વધારા ના નિર્દેશ આપી શકતું નથી અથવા કોઈપણ નિર્દેશ કાઢી શકતું નથી. તે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે સમીક્ષા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે. તે જ અસ્વીકાર્ય અને અસમર્થનીય હશે. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, વડી અદાલતના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને આ બાબતને નવેસરથી વિચારણા માટે મોકલવામાં આવે છે. તે નવા કાયદા અનુસાર અરજી સાથે તેના યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં વ્યવહાર કરશે. અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજીની સ્વીકાર્યતા અથવા અન્યથા અંગે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો નથી.

આપેલ કેસમાં, જો આખરે વચગાળાનો આદેશ રદ કરવામાં આવે અથવા મુખ્ય કાર્યવાહીમાં રાહત કોઈ પક્ષને આપવામાં ન આવે, તો પણ બીજો પક્ષ તેને અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ વચગાળાના આદેશની અવગણના માટેના આધાર તરીકે લઈ શકતો નથી.

એ નોંધવું જોઈએ કે રાજ્યોના પુનર્ગઠન પછી, વિવાદ હાલમાં ઝારખંડ રાજ્ય સાથે સંબંધિત છે, જેને મૂળ સામાવાળા બિહારના સ્થાને બદલવામાં આવ્યું છે.

ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના ઉપરોક્ત હદ સુધી અપીલની મંજૂરી છે.

અપીલ મંજૂર રાખવામાં આવી.

આર પી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.